

نگاهی به
گل‌های وحشی کوه‌های ایران

تالیف: جلیل نوری

www.ketab.ir

تقدیم به همه آنان که حرمت طبیعت را پاس می‌دارند.

سرشناسه:	نوروزی، جلیل - ۱۳۵۸ -
عنوان و پدیدآور:	نگاهی به گل های وحشی کوه های ایران - تألیف: جلیل نوروزی
مشخصات نشر:	تهران: کریمخان زند، ۱۳۸۹
مشخصات ظاهری:	۲۸۰ ص. - مقبوض (ونگی)، نقشه (ونگی)
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۹۱۶۸۷-۲-۹
وضعیت فهرست نویسی:	فبا
یادداشت:	عنوان به انگلیسی: A glance at the Wild Flower of Iranian Mountains
موضوع:	گل های خودرو - ایران
موضوع:	گیاهان کوهی - ایران
رده بندی کنگره:	۱۳۸۹ / ۵۹۸ / QK۷۸
رده بندی دیویی:	۵۸۲ ۱۳۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی:	۲۱۵۵۵۹۳

مجموعه ویراستار

عنوان: نگاهی به گل های وحشی کوه های ایران
تألیف: جلیل نوروزی
ناشر: انتشارات کریمخان زند
لینوگرافی و چاپ: کلک صبا
صفحه آرای: علیرضا رمزی
ویراستار: فرنوش رئیسی
نوبت چاپ: اول ۱۳۸۹
قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان
شمارگان: ۲۰۰۰
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۶۸۷-۲-۹
آدرس: تهران - خیابان شریعتی - پایین تر از سه راه طالقانی - خیابان طاهریان (آمل) - پلاک ۷۶ - واحد ۲
تلفن: ۷۷۲۴۰۸۷ - ۲۱

این کتاب نگاهی دارد به تعدادی از گل‌های زیبا و وحشی کوه‌های ایران، که حاصل ۶ سال مسافرت‌های تحقیقاتی نگارنده در سال‌های اخیر در کوه‌های ایران است. در طی دوران دانشجویی و به عنوان مدرس گیاهشناسی در موسسه‌های طبیعت‌گردی برای گیاهشناسان غیرحرفه‌ای و دوستدار طبیعت دریافت‌ام که، یکی از مشکلات، معرفی کتابی مناسب برای این دسته از افراد که علاقه‌مند به شناختن گل‌های زیبای ایران هستند بوده است. البته منابع متعددی در مورد گیاهان ایران وجود دارد اما اغلب آن‌ها تخصصی و یا به زبان‌های بیگانه هستند و برای دوستداران طبیعت مفید و جذاب نیستند.

هرچند مجموعه حاضر بخش اندکی از کل گونه‌های گیاهی ایران را در خود دارد اما می‌تواند طبیعت‌گردان، طبیعت‌دوستان، عکاسان طبیعت، گیاهشناسان غیرحرفه‌ای، پرورش دهنده‌های گل و گیاه و دانشجویان گیاهشناسی را با بخش عمده‌ای از جنس‌ها و گونه‌های گیاهی زیبای ایران آشنا کند. همچنین می‌تواند برای گیاهشناسان حرفه‌ای نیز مفید باشد به خصوص برای دیدن عکس گونه‌های نادری که در منابع دیگر یافت نمی‌شود. تقریباً نیمی از گونه‌ها تک‌لپه‌ای و نیم دیگر دولپه‌ای هستند. ابتداءً تک‌لپه‌ای‌ها و سپس دولپه‌ای‌ها بررسی شده است. ترتیب تیره‌ها، جنس‌ها و گونه‌ها بر اساس ترتیب الفبایی اسامی علمی آن‌هاست.

شرح گونه‌ها کوتاه بوده و تلاش شده است از اصطلاحات گیاهشناسی اندکی استفاده شود. برای همه گونه‌ها پراکنش در جهان، پراکنش در ایران، زیستگاه و دامنه ارتفاعی، زمان گلدهی و مکانی که عکس در آنجا گرفته شده به همراه ارتفاع محل عکس‌برداری آورده شده است. نقشه پراکنش برای همه گونه‌ها وجود دارد. علامت ستاره روی نقشه نشان دهنده محلی می‌باشد که عکس در آنجا گرفته شده است.

مهمترین مرجع گیاهشناسی و نامگذاری گیاهان در این کار، «فلورا ایرانیکا» بوده است. هرچند از منابع و مونوگراف‌های جدید هم استفاده شده است. اسامی فارسی گیاهان، برگرفته از کتاب «فرهنگ نام‌های گیاهان ایران» نوشته ولی‌الله مظفریان می‌باشد. تقریباً همه عکس‌ها توسط نگارنده در محیط طبیعی گرفته شده است. کتاب به زبان فارسی و انگلیسی است. منبع مطالب در متن انگلیسی آورده شده است.

امید است این کتاب بتواند گوشه‌ای از زیبایی‌های طبیعت ایران را به دوستداران طبیعت نشان دهد و آن‌ها را با تعدادی از گل‌های وحشی آشنا کرده و به دیدن آنها در طبیعت ترغیب نماید. بعضی از گونه‌ها نادر و در معرض انقراض هستند و نباید جمع‌آوری شوند.

نگارنده مشتاقانه منتظر هرگونه پیشنهاد و انتقادی برای بهبود این کتاب در چاپ‌های بعدی می‌باشد.

سیاسگزاری

در ابتدا لازم می‌دانم از آقای مینور تومی‌یاما (ژاپن) به خاطر کمک و ایجاد انگیزه برای تهیه عکس‌های گل‌های وحشی ایران و همچنین کمک و راهنمایی در عکاسی تشکر نمایم.

از پروفسور رینهارد فریچ (آلمان) به دلیل ارائه نظرات انتقادی در مورد تیره پیاز و شناسایی تعدادی از گونه‌های این جنس سپاسگزارم. از دکتر یوهانس لوندبرگ (سوئد) به خاطر ویرایش متن انگلیسی و از خانم فرنوش رئیسی به دلیل ویرایش متن فارسی، همچنین از آقای حمید مؤذنی به دلیل راهنمایی‌ها، ارائه نظرات انتقادی و همچنین در اختیار قرار دادن عکس سه گونه زعفران، نرگس و جام زرین. از آقای محمد جعفری به خاطر کمک در ترسیم نقشه توپوگرافیکی برجسته‌نمای ایران و از آقای علیرضا رمزی به دلیل همراهی در صفحه‌آرایی قدردانی می‌نمایم.

از آقای یوسف اجنی و خواهرزاده‌های عزیزم محسن و مسعود نوروزی به خاطر همراهی در چندین سفر تحقیقاتی، و مرتضی علیزاده‌پناه به خاطر ترسیم اشکال گرافیکی کتاب سپاسگزارم.

از اساتید گیاهشناسی، دکتر حسین آخانی (دانشگاه تهران)، دکتر حبیب منافی و شادروان دکتر اصغر نیشابوری (دانشگاه تبریز) که در محضرشان بودهام قدردانی می‌کنم.

و در نهایت از خانواده عزیزم به پاس همه حمایت‌های مالی و معنوی تشکر می‌کنم.

Introduction	1 2	مقدمه
Vegetation types	1 3	پوشش های گیاهی
Hyrceanian forests	1 4	جنگل های خزری
Zagros oak woodlands	1 6	جنگل های بلوط زاگرس
<i>Juniperus excelsa</i> woodlands	1 7	جنگل های ارس
Steppe shrublands	1 8	درختچه زارهای استپی
Umbelliferous vegetation	1 9	پوشش های چتریان
Alpine areas	2 0	نواحی آلبی
Subnival-Nival Areas	2 2	نواحی نیمه برفی- برفی
Description of the plants	2 6	شرح گیاهان
Monocots	2 7	تک لپه ای ها
Alliaceae	2 8	تیره پیاز
<i>Allium</i>	2 8	پیاز
Amaryllidaceae	4 0	تیره گل نرگس
<i>Galanthus</i>	4 0	گل برفی
<i>Ixiolirion</i>	4 2	خیارک
<i>Narcissus</i>	4 4	نرگس
<i>Sternbergia</i>	4 6	جام زرین
Asphodelaceae	4 8	تیره سریشی
<i>Eremurus</i>	4 8	سریشی
Colchicaceae	5 2	تیره گل حسرت
<i>Colchicum</i>	5 2	گل حسرت
Hyacinthaceae	5 8	تیره سنبل
<i>Bellevialia</i>	5 9	تمشکین
<i>Hyacinthus</i>	6 0	سنبل
<i>Muscari</i>	6 1	کلاغی

<i>Ornithogalum</i>	65	شیر مرغ
<i>Puschkinia</i>	68	نجم آبی سان
<i>Scilla</i>	70	نجم آبی
Iridaceae	72	تیره زنبق
<i>Crocus</i>	73	زعفران
<i>Gladiolus</i>	75	گلایول
<i>Iris</i>	78	زنبق
Liliaceae	94	تیره سوسن
<i>Fritillaria</i>	95	لاله واژگون
<i>Gagea</i>	106	نجمه طلایی
<i>Lilium</i>	112	سوسن
<i>Tulipa</i>	114	لاله
Orchidaceae	133	تیره ارکیده
<i>Dactylorhiza</i>	134	غده انگشتی
<i>Himantoglossum</i>	135	زبان دراز
<i>Ophrys</i>	136	ابرونی
<i>Orchis</i>	137	ثعلب
Dicots	142	دو لپه‌ای‌ها
Berberidaceae	143	تیره زرشک
<i>Berberis</i>	143	زرشک
<i>Bongardia</i>	145	علف کبکی
<i>Leontice</i>	146	چشم شیر
Campanulaceae	148	تیره گل استکانی
<i>Asyneuma</i>	149	گل چاک
<i>Campanula</i>	150	گل استکانی
<i>Mindium</i>	160	گل شکافته
.....iaceae	163	
<i>Biebersteinia</i>	163	آدمک

<i>Erodium</i>	164	نوک لک لکی
<i>Geranium</i>	166	شمعدانی وحشی
Papaveraceae	169	تیره شقایق
<i>Glaucium</i>	170	شقایق
<i>Papaver</i>	175	خشخاش
<i>Roemeria</i>	192	گل عروسک
Primulaceae	198	تیره پامچال
<i>Androsace</i>	199	یاسمن صخره‌ای
<i>Cyclamen</i>	202	سیکلامن
<i>Dionysia</i>	203	عروس سنگ
<i>Primula</i>	209	پامچال
Ranunculaceae	212	تیره آلاله
<i>Adonis</i>	213	چشم خروس
<i>Anemone</i>	216	آنمون
<i>Ceratocephala</i>	220	گل آفتاب‌رو
<i>Consolida</i>	221	زبان در قفا
<i>Delphinium</i>	224	زبان پس قفا
<i>Ficaria</i>	225	فیکاریا
<i>Paraquilegia</i>	226	پارا کوئیلگیا
<i>Pulsatilla</i>	228	باد لرزان
<i>Ranunculus</i>	230	آلاله
<i>Thalictrum</i>	239	برگ سدایی
Rosaceae	249	تیره نسترن
<i>Rosa</i>	249	نسترن
Violaceae	252	تیره بنفشه
<i>Viola</i>	252	بنفشه
References	264	منابع
Index	265	نمایه